

КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ З МОВИ ГІНДІ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-СХОДОЗНАВЦІВ

Стаття присвячена розгляду концептуальних засад створення навчально-методичного комплексу з мови гінді для майбутніх фахівців-сходознавців.

Ключові слова: концепція, навчально-методичний комплекс, мова гінді, соціокультурна компетенція.

Статья посвящена рассмотрению концептуальных основ создания учебно-методического комплекса по языку хинди для будущих специалистов-востоковедов.

Ключевые слова: концепция, учебно-методический комплекс, язык хинди, социокультурная компетенция.

The article introduces and deals with the innovative idea of the educational-methodological complex of Hindi language for future specialists in Oriental studies, conceptual approaches.

Key words: conception, the educational-methodological complex, Hindi language, social-cultural competence.

Стрімкий розвиток міжнародних відносин України з іншими державами світу, зокрема східними країнами, розширення економічних і культурних зв'язків зумовлюють потребу у висококваліфікованих фахівцях-сходознавцях. Як державна мова республіки Індія гінді набуває глобального статусу внаслідок збільшення політичної та економічної могутності цієї країни.

Підготовка майбутніх фахівців-сходознавців потребує наявності якісних сучасних навчальних матеріалів. В Україні розроблено принципово нові програми зі східних мов для мовних вищих навчальних закладів. Для успішного навчання майбутніх фахівців-сходознавців вищі навчальні заклади мають бути забезпечені навчально-методичними комплексами (НМК), співвідносними зі структурою наукового знання та складовими дисциплін галузевого освітнього стандарту спеціальностей і напрямів. Їхній зміст, відібраний у якості навчального знання, має відповідати навчальним професійно-орієнтованим потребам.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки ґрунтовно досліджено філософські аспекти, теоретичні й методичні засади розвитку освіти (Р. Гурвич, В. Загвязинський, В. Кремень та інш.), питання підготовки фахівця в контексті іноземної мови (М. Болина, Р. Гришкова, Н. Духаніна, Г. Китайгородська, О. Саенко, С. Сисоєва та інш.).

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з проблем створення підручників і НМК з іноземної мови засвідчує, що дослідженню окремих питань за цією проблемою приділялася значна увага (Б. Анан'єв, В. Артемов, С. Архангельський, Б. Беляєв, С. Бешенков, І. Бім, Н. Бориско, М. Вятют'єв, Н. Гез, В. Дерун, І. Зимня, Д. Зуєв, О. Кузнецова, О. Литвинюк, О. Ляшенко, Ю. Пасов, В. Плахотник, В. Редько, Н. Скля-

ренко, І. Товпинец, Б. Фуртак, Л. Хоменко й інш.). Водночас практично відсутні вітчизняні педагогічні дослідження концептуальних засад створення навчально-методичного комплексу для майбутніх фахівців-сходознавців.

Для обґрунтування принципів побудови НМК треба розглянути НМК з позицій системно-функціонального підходу, для якого характерне таке:

- НМК є підсистемою засобів навчання в системі навчання ІМ, яка взаємопов'язана з її іншими елементами та обумовлена ними;

- специфіка системи НМК визначається її типом, який можна віднести до знакових інформаційних (побудованих на процесах збереження, передавання та переробки інформації ІМ), відкритим (здатним до змін, розширення та звуження), евристичним, багатofакторним;

- особливість системи НМК полягає у своєрідності її компонентів та їхньої взаємодії один з одним та із середовищем. Середовищем виступають всі інші елементи системи навчання, які, впливаючи на склад і структуру НМК, є регулюючими факторами: цілі та умови навчання, форми навчання, країна створення та використання НМК (її географічна, історико-культурна та економічно-політична близькість до країни мови, що вивчається, педагогічні та методичні традиції тощо); контингент студентів та методи навчання;

- умовою функціонування НМК як системи є розподілення його функцій між окремими компонентами;

- система НМК має відкритий характер, який виявляється у варіативності його компонентного складу, динаміці функцій, які виконуються НМК у навчально-виховному процесі на різних етапах навчання; відносній відкритості її окремих компонентів (вона виражається у варіативності функціонально-структурних елементів, які викладач може опускати, розширювати, доповнювати на свій розсуд, адаптуючи НМК до конкретних умов навчання);

- взаємодія компонентів НМК усередині системи характеризується різним ступенем інтеграції та їхньої кореляції між собою;

- НМК як система, достатня для досягнення намічених цілей навчання.

У той же час системний характер НМК обумовлює відносну самодостатність усіх його компонентів [1: 58–60].

Теоретичною основою конструювання НМК є певні дидактичні принципи і підходи:

Розробка змісту відбувається після визначення мети і завдання навчання.

Для структурування змісту НМК для підготовки майбутніх фахівців-сходознавців необхідне дотримання *принципу достатності мінімуму змісту*, який дозволяє вирішити питання співвідношення теорії та практики на кожному рівні навчання. Завдяки *принципу наступності*, кожний новий етап навчання базуватиметься на мінімальних результатах гіндімовної підготовки попередніх етапів. *Принцип еквівалентності* дозволить погодити національну систему навчання мови гінді з подібними системами інших країн [1: 58–60]. Таким чином, в основу структурування змісту сучасного НМК мають бути покладені наступні *принципи: науковості, систематичності та послідовності, зв'язку теорії з практикою, взаємозв'язку різних розділів університетського курсу східної мови, наступності та перспективності у навчанні, урахування взаємодії східної та української мови в процесі навчання* [2: 106].

Моделювання в НМК змісту навчання передбачає моделювання змісту предмету навчання через: відбір мінімумів: змістового, комунікативних і мовних, особливим чином урахувуючи лінгвосоціокультурний та професійно-орієнтований мінімум; розподіл, організацію та узгодження відібраних мінімумів у циклах підручника та інших компонентів НМК. Зміст процесу навчання моделюється через визначення цільових компетенцій та їхніх компонентів, які забезпечують усі аспекти міжкультурного спілкування, що моделюється; обрану авторами модель навчання та її одиниці, реалізовані в адекватних схемах та етапах мікроструктури НМК; системи та підсистеми вправ, які забезпечують досягнення цілей; форми навчальної взаємодії, їхню кореляцію із завданнями спілкування і специфіку залежно від етапу їхньої реалізації в НМК [3: 15].

Моделювання *змісту предмету навчання* в НМК базується на таких твердженнях:

- об'єктами міжкультурного спілкування мовою гінді слугують функціональні моделі культурно-мовних спільнот Індії та України, що характеризуються єдністю мовного, соціального та культурного аспектів, а суб'єктами спілкування – учасниками діалогу культур – виступають студенти, які є носіями загальнолюдського рівня світової культури, національної своєї культури та індивідуального, особистісно-специфічного рівня свого культурного статусу, та НМК, що моделює ці самі рівні;

- предметно-змістовий план міжкультурного спілкування становлять сфери дійсності та універсальні функції буття культурно-мовного спілкування, які на методичному рівні представляють собою проблемно-тематичні комплекси, характерні для культурно-мовного спілкування Індії та України та їхнього діалогу;

- важливим компонентом змісту НМК, що моделюється, є візуальні елементи, які становлять концепцію візуалізації НМК, яка містить: аспекти та функції візуалізації, типологію візуальних елементів, типи їхньої кореляції з текстом і етапами роботи, а також вимоги до візуалізації, що визначають критерії відбору для матеріалів цього типу;

- НМК забезпечить міжкультурне спілкування, якщо відібраний зміст предмета навчання буде моделлю самої міжкультурної комунікації за функцією, змістом і формою. Функція моделі реалізується в комунікативному мінімумі, зміст – у змістовому мінімумі, а форма – у мовних мінімумах;

- принципами визначення та побудови моделі змісту предмету навчання виступають: системність і модельність, необхідність та достатність, посиленість і доступність, відповідність комунікативним потребам студентів, їхньому інтелектуальному рівневі та інтересам, відносна відкритість і професіоналізація;

- варіант процедури відбору на базі функціонально-ситуативного підходу обумовлює функціональне узгодження мінімумів.

Моделювання в НМК змісту процесу навчання визначається методичним аспектом, який детермінується авторською концепцією НМК – комунікативним підходом.

Моделювання в НМК *змісту процесу навчання* міжкультурного спілкування здійснюється шляхом формування й розвитку міжкультурної комунікації та її складових компетентностей: нормативно-мовної, лінгвосоціокультурної, комунікативно-філологічної, комунікативно-професійної з почерговим домінуванням кожної з них в одній із частин НМК.

Структурно-змістова модель кожної цільової компетентності містить: мовні, культурно-змістові й соціальні знання, а також навички та вміння користуватися ними для

вирішення завдань міжкультурного спілкування у простих і комбінованих видах комунікативної діяльності.

Для навчання *міжкультурної комунікації* потрібні навчальні матеріали, що моделюють діалог культур країн рідної та мови, яка вивчається. Це завдання є дуже важливим для розробки концепції НМК, особливо, коли йдеться про підготовку майбутніх фахівців-сходознавців.

Давньоіндійська та давньоукраїнська культурномовні спільноти є типами регіонально-культурної спільноти, які базувалися на близькості мов, а також спорідненості етносів і культур, мали спільне історичне минуле. Усвідомлення цього факту значно полегшує сходознавцям-філологам сприйняття мовного, соціального та культурного аспектів сучасної індійської культурномовної спільноти, дозволяє розширити уявлення і про власну українську давню культурномовну спільноту [4: 125]. Соціокультурні аспекти професійно спрямованої мови гінді знаходять відображення, окрім загальних вимог, у знайомстві з давніми соціальними моделями існування аріїв та протослов'ян; їхніми релігійно-філософськими уявленнями та звичаями й обрядами, які відбивали світобачення обох народів [5: 68–75].

ЛІТЕРАТУРА

1. Сиротинко А. Й. Проблеми конструювання шкільних підручників з географії / А. Й. Сиротинко // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. пр. – К.: Педагогічна думка, 2000. – Вип. 2. – С. 58–60.
2. Давидюк Л. В. Учебник XXI века: каким ему быть (концептуальные основы создания учебника русского языка нового поколения) / Л. В. Давидюк // Мир русского слова и русское слово в мире : сб. науч. тр. / [ред. кол. ; науч. ред. О. В. Колдунов]. – София: Heron Press, 2007. – Т. 6. – С. 106.
3. Бориско Н.Ф. Концепция учебно-методического комплекса для практической языковой подготовки учителей немецкого языка (на материале интенсивного обучения) : монография / Н. Ф. Бориско. – К.: Изд. Центр КГЛУ, 1999. – 268 с.
4. Довбня К. В. Європейська та індійська традиції перекладів Рігведи у процесі підготовки сходознавців в Україні / К. В. Довбня // Вища освіта України. – 2004 (додаток). – № 3. – С. 125.
5. Довбня К. В. Україно-індійські культурні паралелі у формуванні змісту міжкультурного навчання філологів гінді / К. В. Довбня // Вища освіта України. – 2012. – № 1 (додаток 2). – С. 68–75.